

ישיבה AI · בית מדרש לבירור

מלחמתה של תורה

עוטה אור כשלמה
איגרת הקודש יט

צ'טג'פט · קלוד · גרוק
מהדורת מחקר פנימית · פתח דבר מורחב

שתי שאלות קטנות, שער לעיון עמוק

לפעמים שערו של עיון רחב נמצא במילים שכל קורא יכול לשאול עליהן. מדוע המחבר פתח בפסוק שאינו מתבאר במפורש בהמשך? ולשם מה כתב שוב שרשרת שכבר פירט? אלו שתי השאלות שמהן יצאה החקירה שלפנינו באיגרת הקודש סימן יט שבספר התניא.

הפסוק שבפתח

אדמו"ר הזקן פותח: **"עוטה אור כשלמה וגו'".** מיד אחר כך הוא מביא את דברי האריז"ל על השגת משה רבנו. הקורא מצפה לשמוע מהו האור, מהי השלמה, וכיצד הפסוק מאיר את הדיון. אלא שהקישור אינו מתפרש בגוף האיגרת. גם ה"וגו'" מעורר תשומת לב: האם המשך הפסוק, **"נוטה שמים כיריעה"**, משתתף במהלך?^{1,11}

השרשרת שנכתבה פעמיים

תחילה מתוארים אחוריים דחכמה המתלבשים בבינה, והמשכת הבינה בספירות התחתונות עד נהי"מ — נצח, הוד, יסוד ומלכות. שם הייתה השגת נבואתו של משה בפנימיות. לאחר מכן באה שלילה כוללת של השגת פנימיות למעלה מנהי"מ, ושוב נאמר: **"כי אם... אחוריים דחכמה... בבינה... תוך פנימיות דנהי"מ"**. מדוע נחוץ לפרט זאת שוב?¹

כאן מתחיל העיון

הדיוק אינו רק במילה חריגה. הוא בקשר בין משפטים: מה כבר נאמר, מה השתנה בחזרה, ואיזה תפקיד ממלא השינוי במהלך האיגרת. השאלה קצרה; כדי להשיב עליה יש לקרוא בדקדוק את האיגרת ואת מקורותיה.

הצמח צדק עצמו מציין **"יוחסר ביאור הפסוק"**, והרבי מעיר על הקטע החוזר **"צ"ע הכפל"**. לפיכך שתי שאלות הקורא פוגשות שאלות שכבר צוינו בתורת רבותינו. החוברת מבקשת ללמוד מהן, ולהעמיד כל הצעת ביאור במבחן הלשון.^{2,4}

1. תניא, איגרת יט · 11. הפסוקים שבאיגרת · 2. יהל אור, שצו-שצו · 4. הערות ותיקונים, 398

טעימה מן הבירור — בעשר שורות

לפני הכניסה לפרטים, הנה פירות העיון במבט מרוכז. חלקם ביאורים שנמצאו בדברי רבותינו; חלקם הבחנות שהתחדדו במהלך הקריאה והביקורת. בכל אחד מצוין המקור שעליו נשענת הקריאה.

01. הצמח צדק מבאר: אור — פנימיות החכמה; שלמה — נגלות התורה.²

02. שייכות הפסוק התבררה; סיבת העדר ביאורו המפורש נשארה פתוחה.²

03. המשך הפסוק שייך לנושא; כוונה מיוחדת ב"וגו" לא הוכחה.³

04. הרבי מצביע על חזרת השרשרת עצמה: "צ"ע הכפל".⁴

05. הבדל בניסוח אינו לבדו הסבר לצורך בחזרה.¹

06. דיוק דקדוקי מחייב לקבוע תחילה איזה נוסח קוראים.¹

07. באריז"ל נמצא סייג: הבחינות העליונות נידונות כשהן בתוך ז"א.⁷

08. התלבשות אינה זהות: השגת התחתון אינה מאליה השגת כל העליון.¹

09. הסייג מחזק הצעה לביאור הכפל; הוא אינו יישוב מכריע.^{1,7}

10. פנימיות החכמה מצויה בתורה גם כשאינה גלויה להשגה.¹

כיצד לקרוא את עשר השורות

החידוש שבחקירה אינו עצם המצאתם של המקורות. הוא גם החיבור המדויק ביניהם, הסרת זיהויים שגויים והעמדת הצעה ברורה שאפשר לבחון. כך השאלה הקצרה נעשית מפתח לקריאה עמוקה יותר.

מין המילים אל עומק הסוגיה

מה שנראה בתחילה כשאלת ניסוח פותח כמה מעגלי עיון: אור ולבוש; פנימיות ואחוריים; מדרגה עליונה במקומה לעומת הארתה בתחתונה; וההבדל בין השגת נבואה לבין השגת חכמה. כל מעגל מחזיר אותנו אל המילים שמהן יצאנו.

מה פירוש "בתוך"?

האם השגת מה שמלוּבש במדרגה תחתונה שקולה להשגת המדרגה העליונה עצמה? האם אפשר לדבר על פנימיות במקום אחד ועל אחוריים ביחס למקום אחר? ומה נלמד מכך שהחזרה אומרת "תוך פנימיות", בעוד התיאור הראשון אומר "עד סוף" ואחריו "ושם היתה השגת נבואתו"? אלו אינן שאלות דקדוק בלבד. הן נוגעות לתוכן ההשגה שעליו האיגרת מדברת.¹

כך נבנה המהלך

נעמיד את שתי ההרצאות זו מול זו; נלמד את ביאור הצמח צדק לפסוק ואת הערת הרבי על הכפל; נבחן סברות שנראו בתחילה משכנעות; ונפנה אל המקומות שהאיגרת מציינת באריז"ל. שם נמצא סייג מפורש: הבחינות העליונות נידונות כשהן בתוך ז"א, ולא במקומן למעלה. הסייג מחזק כיוון לביאור החזרה, אך אינו משלים לבדו את פתרונה.^{2, 4, 7}

זו דרכה של הסדרה

בלימוד רש"י, בגמרא ובתניא, שאלה על לשון פשוטה עשויה לפתוח הבחנה רחבה. סדרת החוברות מבקשת ללכת בדרך הזאת: להצביע על הפרט, לברר את ההקשר, להציע, להקשות ולדייק. אין די בהכרזה שיש עומק; עלינו להראות לקורא היכן הוא מתגלה וכיצד הוא משנה את הבנת הדברים.

הדיוק הוא גם דרך גילוי וגם אמת מידה

אפשר לעיין בכפל וברמז מתוך אמון בעומק לשונו של המחבר. עם זאת, הטענה שפרט מסוים נכתב בכוונה כדי לרמוז לביאור מסוים דורשת הוכחה משל עצמה. ההבחנה הזאת מאפשרת להעמיק בלי להפוך הצעה להכרעה.

1. תניא, איגרת יט · 2. יהל אור, שצו-שצו · 4. הערות ותיקונים, 398 · 7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא

בית מדרש מסורתי, כלי חקירה חדשים

דמיינו את שולחן בית המדרש המלכותי: שלושה "לומדים" של בינה מלאכותית — צ'טג'יפט, קלוד וגרוק — פותחים באותה שאלה. האחד מציע, השני מקשה, והשלישי דורש לחזור אל הדף. כך נבנית מלחמתה של תורה: כל אחד מחדד את חברו, והביאור נבחן מחדש.

אלה שלושת המודלים שנבחרו לשמש בהרכב הנוכחי של בית המדרש. אין מניחים שאחד מהם כולל את כל המעלות; התועלת נוצרת גם מן ההבדלים ביניהם. העבודה מתפתחת, וההרכב משמש דוגמה לדרך של חקירה משותפת. **הבירור נערך בפיקוח רבנים, בבדיקה ובהכוונה אנושית.**

הכוח הגדול מתגלה בפרטים

בחקירה הזאת נדרשו קריאת פירוש על תהלים לצד איגרת בתניא, השוואת נוסח דפוס לטקסט מנוקד, עיון בשתי פרשות בליקוטי תורה להאריז"ל, והפרדה בין שני מקורות שנדפסו במאמר אחד. כלי הבינה סייעו לרכז את החומר ואת הביקורת במהלך אחד מתועד. המפגש בין המקורות חשף פרט חשוב שנעדר מן ההצעות הראשונות: הסייג שבהמשך פרשת ויקרא.^{2, 6, 7, 9, 18}

דורות של לומדים גילו אוצרות בדיוקי לשון. הכלים החדשים מרחיבים את היקף החומר ואת מהירות ההשוואה. בסיום המחלוקת התגבשה עמדה משותפת על מה שהתברר ועל מה שנותר פתוח — ברוח "את והב בסופה", קידושין ל ע"ב. הסכמה זו היא פרי הבירור; היא אינה ראייה נוספת לפירוש.

שתי חבורות, אותו בירור

מהדורת המחקר הפנימית, שבידכם, שומרת את מלוא מהלך העיון, ארבעים וארבע יחידות בירור, מקורות והערכה מנומקת של צ'טג'יפט, קלוד וגרוק. לצדה מופיעה חוברת לקורא בת עשרה עמודים: מהלך רצוף בעברית פשוטה ובאותיות גדולות, מן השאלות אל הביאורים וההכרעה, ללא ציונים או השוואת המודלים. שתי המהדורות מופיעות בעברית ובאנגלית.

מה נפגוש בסיום

הקשר הענייני לפסוק מתבאר בדברי הצמח צדק. לכפל נמצא ביאור אפשרי, נתמך יותר משהיה בתחילת הדרך; הצורך בחזרה כולה עדיין לא התיישב באופן מכריע. גם תוצאה כזאת פותחת הבנה עמוקה יותר — ומלמדת במדויק מה נשאר לשאול.

שני דוחות המחקר הראשונים, שלוש ביקורות צ'טג'יפט ושמונה תשובות קלוד וגרוק נשמרים בארכיון. בעריכה החדשה הורחבה הפתיחה ונוספה חוברת לקורא; הממצאים והציונים נשמרו.^{12, 13, 18}

מפת הקריאה

2	שתי שאלות קטנות, שער לעיון עמוק
3	טעימה מן הבירור — בעשר שורות
4	מן המילים אל עומק הסוגיה
5	בית מדרש מסורתי, כלי חקירה חדשים
7	שלושה משתתפים, אמת מידה אחת
8	שתי קושיות; שלושה בירורים
9	אותו מסלול, שתי הרצאות
10	היכן בדיוק כתב הרבי "צ"ע"
11	הצמח צדק מבאר את השייכות
12	שלוש רמות בתיבת "וגו"
13	האור אינו נעדר מן האיגרת
14	הממצא ששינה את כיוון הדיון
16	שלושה ציונים אינם שתי פסקאות
18	מקבילה חלקית, לא החוליה החסרה כולה
19	הביאור הטוב ביותר שנשאר
20	מהשאלה עד תיקוני היסוד
22	מפת ארבעים וארבע יחידות הבירור
34	מילה אחרונה לצ'טג'פט
35	מילה אחרונה לקלוד
36	מילה אחרונה לגרוק
39	איך נקבעו הציונים
40	לוח הציונים לשלושת המודלים
43	הכרעה בשתי השאלות
44	מקורות ואופן בדיקתם
47	המחקר הראשוני וכל חומרי הסבבים

מספרי המקורות מפנים לרשימה שבסוף החוברת. תוכן העניינים, מספרי המקורות והקישורים החיצוניים לחיצים. המספור של הסבבים הוא עריכתי: שאלת היסוד, ואחריה ארבעה זוגות של תשובות שנמסרו.

שלושה משתתפים, אמת מידה אחת

השואל מגדיר את השאלה ומכוון את הבירור. שלושת המודלים הם משתתפים במחקר: צ'טג'פט, קלוד וגרוק. תפקיד המבקר הוא אחד מתפקידי צ'טג'פט בתוך הדיון, ולא נקודת מבט העומדת מחוץ להשוואה.¹⁷

מודל	התרומה שנבחנת	התיעוד הזמין
צ'טג'פט / ChatGPT	מחקר ראשוני; בדיקות מקור; ביקורת ההצעות; סיכום ועריכה.	שני דוחות מחקר, שלוש ביקורות מלאות, חומרי מקור והסיכום הקודם.
קלוד / Claude	הצעות ביאור, הפניות, תגובות לביקורת ותיקוני הסגירה.	ארבע תשובות מקוריות שנמסרו לאורך הסבבים.
גרוק / Grok	הצעות ביאור, מיפוי מבני, תגובות לביקורת ותיקוני הסגירה.	ארבע תשובות מקוריות שנמסרו לאורך הסבבים.

השוואה הוגנת אינה מניחה תנאים זהים

צ'טג'פט קיבל גם את תפקיד איסוף המקורות והשוואת התשובות. לכן אין כאן ניסוי שבו שלושה מודלים קיבלו אותו מידע, אותו זמן ואותו תפקיד. הציונים מתייחסים לביצוע המתועד במסגרת החקירה הזאת, ולא ליכולת כללית או לתחרות בתנאים מבוקרים.

תמצית הבירור

אותם עשרה מדדים ואותם משקלים לשלושתם. הציון של צ'טג'פט הוא הערכה עצמית של עורך החוברת, ולא ציון של בוחן בלתי תלוי. הנימוקים מוצגים לבדיקה; שבח של מודל אחר אינו תחליף לעדות על פעולה.

17. הוראת התיקון לשלושה מודלים

שתי קושיות; שלושה בירורים

הפתיחה שאינה חוזרת

האיגרת נפתחת ב"עוטה אור כשלמה וגו'", ומיד עוברת להשגת משה על פי האריז"ל. השואל ביקש להבין כיצד דיבור המתחיל, שהוא בדרך כלל מפתח המאמר, נותר בלי ביאור מפורש. הוא הדגיש גם את התוספת "וגו'": האם המשך הפסוק חיוני למהלך?^{1, 11}

השרשרת הנשנית

תחילה מתוארת התלבשות אחוריים דחכמה בבינה, דרך ז' הספירות התחתונות, עד נהי"מ; שם השגת משה בפנימיות. לאחר מכן נאמר שוב שלא הייתה לו השגה בפנימיות למעלה מנהי"מ, ושוב מתוארת התלבשות אחוריים דחכמה בבינה ובפנימיות נהי"מ. שאלת השואל מכוונת לאריכות החזרה, ולא רק לעצם המילים "אבל למעלה".¹

הבירור	מה נדרש כדי להשיב	מה נמצא
שייכות הפסוק	להראות איזה עניין באיגרת מתפרש כאור וכשלמה.	ביאור מפורש של הצמח צדק.
היעדר הביאור	להסביר מדוע הקישור לא פורש בנוסח האיגרת.	לא נמצא נימוק מכריע.
הצורך בכפל	להראות מה תורמת חזרת השרשרת אחרי שכבר נאמרה.	הצעה נתמכת; לא הוכחה מספקת.

תמצית הבירור

התאמה יפה בין הפסוק לתוכן אינה מסבירה מעצמה את מבנה הכתיבה. גם תוספת במשפט הסמוך לחזרה אינה מסבירה מעצמה את הצורך בחזרה כולה.

1. תניא, איגרת יט · 11. הפסוקים שבאיגרת

אותו מסלול, שתי הרצאות

ההשוואה להלן מקצרת לצורך העיון ומפרידה בין חוליות. אין זו החלפת לשון האיגרת בנוסח חדש.¹

חוליה	ההרצאה הראשונה	ההרצאה השנייה
השלילה	לא בפנימיות חכמה עילאה; וכל שכן לא בכתר.	למעלה מנהי"מ — שום השגה בפנימיות.
החכמה	כי אם באחוריים דחכמה.	כי אם באחוריים דחכמה.
ההתלבשות	בינה; ז' ספירות תחתונות, ז"א, סוד התורה.	בינה; שאר המידות אינן מפורטות בשרשרת החזרת.
הסיום	מתפשטת עד סוף נהי"מ; ושם נבואתו בפנימיות נהי"מ.	מלובשת ומתפשטת תוך פנימיות נהי"מ.
האישוש	סוד התורה כבר נזכר.	נובלות חכמה; ז"א; וראית את אחורי.

מה באמת נוסף

השלילה השנייה מפורשת ורחבה יותר: גם מה שמעל נהי"מ ולמטה מחכמה וכתר נכלל בה. "תוך פנימיות" מדגיש את מצב ההתלבשות במקום הנבואה. ההשמטה של שאר המידות מצמצמת את התיאור, אבל אינה מוכיחה שהמסלול השתנה או שדילג על חגי"ת.^{1,5}

מה כבר היה

ההרצאה הראשונה כבר הזכירה התלבשות, כבר הביאה את ההמשכה עד נהי"מ, וכבר קבעה ששם הנבואה בפנימיות. לכן צריך להראות מדוע ההדגשה השנייה עושה יותר מלנסח מחדש את מה שנאמר; עצם מציאת הבדל מילולי אינה סוף הברור.

1. תניא, איגרת יט · 5. שיעורים בתניא, איגרת יט

היכן בדיוק כתב הרבי "צ"ע"

בתצלום הערות ותיקונים, עמ' 398, נרשמה על דף קכו ע"ב ההפניה "כ"א .. דנהי"מ", ולצדה: "צ"ע הכפל". הסימון מבודד את החרג החזור. בהערה זו אין יישוב נלווה.⁴

חלק	לשונו ותפקידו	יחסו לקושי
א שלילה	אבל למעלה מנהי"מ לא היתה לו שום השגה בפנימיות.	מרחיב במפורש את תחום השלילה.
ב החרג	כי אם באחוריים דחכמה ... תוך פנימיות דנהי"מ.	זה הקטע שסומן כשאלה על הכפל.
ג אישוש	נובלות חכמה ... וראית את אחורי ופני לא יראו.	מדרש ופסוק לאחר הקטע החזור.

למה החלוקה מועילה

הסבר לתוספת שבחלק א אינו בהכרח הסבר לחזרת חלק ב. גם המדרש והפסוק שבחלק ג אינם תוכן חדש בתוך הקטע המסומן. זו הסיבה שההצעות "נוספה שלילה" ו"נוסף מקור" לא פתרו כשלעצמן את קושיית הכפל.

מה אסור להסיק מהסימון

אין לקבוע שרק מילים שבתוך הסימון רשאיות להסביר אותו. הקשר שלפניו ואחריו עשוי בהחלט לתת לחזרה תפקיד. גם האפשרות לנסח את הדברים בקיצור אינה מפריכה לבדה ביאור. נדרש טעם משכנע לסדר, להדגשה ולניסוח המסוימים — לא הוכחה שאין שום דרך קצרה יותר.

תמצית הבירור

"צ"ע" הוא קושיה שיש לכבד ולנסות ליישב. הוא אינו איסור להציע תירוץ, ואינו מחייב למצוא מפרש קודם כתנאי לקבלת טיעון טוב.

הצמח צדק מבאר את השייכות

יהל אור מתייחס במישרין לאיגרת: "באגה"ק סי' י"ט התחיל פסוק עוטה אור כשלמה וחסר ביאור הפסוק". בהמשך מוסבר הקשר מתוך תוכן ההקדמה: האחוריים והנובלות הם השלמה והנגלות; פנימיות אבא היא טעמי התורה והאור המלוכש בהן.²

בפסוק	בביאור הצמח צדק	באיגרת
אור	פנימיות אבא; טעמי התורה; האור הגנוז.	פנימיות חכמה שאינה נמסרת באותו אופן שבו מושגים הטעמים הגלויים.
שלמה	אחוריים דחכמה; נובלות; הנגלות שבתורה.	המשכה הנתפסת באמצעות לבושים ובחינות המתאימות להשגה.

המענה שהתקבל

אין עוד צורך להמציא קשר מבחוץ בין פסוק אקראי ובין דיון קבלי שאינו שייך אליו. הצמח צדק עצמו מצביע על הקשר. זה ממצא חשוב בחקירה שלנו, אך הביאור הוא שלו; אין לייחס את עצם ההבחנה כחידוש שהמודלים יצרו.

המענה שלא התקבל

"וחסר ביאור הפסוק" אינו מסביר מדוע הביאור חסר. אין מכאן הוכחה שנשמט קטע בהעתקה, שהמחבר החליט להשאירו ברמז, או שכך דרכן של כל האיגרות. יש להבחין בין העדר קישור מפורש בנוסח שלפנינו ובין השערה על סיבת ההעדר.

תמצית הבירור

שייכות הפסוק — מבוארת. בחירת המבנה או תולדות נוסח האיגרת — לא הוכרעו.

שלוש רמות בתיבת "וגו"

רמה	הטענה	מעמדה
א	הקיצור מציין שהפסוק ממשיך.	נכון כפשוטו.
ב	"נוטה שמים כיריעה" שייך גם הוא לנושא הנידון.	יש לכך ביאור ביהל אור.
ג	אדמו"ר הזקן כתב כאן "וגו" כדי לרמוז לפירוש מסוים ביהל אור.	לא הוכח.

ביהל אור שצח, סעיף ו, התורה נדונה כממוצע, ומשם נמשך הביאור אל "נוטה שמים כיריעה". בסביבה זו מופיעים פירושים נוספים לפסוק. אין לקחת מכל פירוש זיהוי אחד וליצור מהם מפת ספירות אחת כאילו נכתבה כך במקור.³

מה נמשך מן הדיון

המיפוי "כיריעה" = נהי"מ או מלכות" לא קיבל מקור מספיק. גם המשפט "המשך הפסוק נדרש שם, ולכן וגו' מכוון" דילג משייכות עניינית להוכחת כוונה מסוימת. גרוק וקלוד חזרו בהם מן ההכרעה הזאת.¹²

מה מותר עדיין להציע

אפשר להציע שההמשך מעמיק את שייכות הפסוק לתוכן האיגרת. צריך לומר שזו הצעת קריאה, ולא ראייה שהקיצור הרגיל נשא כאן הוראה קבלית מסוימת. כדי להכריע נדרשת ראייה מן האיגרת, ממקבילה קרובה או מעדות פרשנית מפורשת.

תמצית הבירור

אין צורך לבטל את האפשרות כדי לדחות את הוודאות. "לא הוכח" אינו "הוכח שלא".

האור אינו נעדר מן האיגרת

הטענה שהאור מופיע באיגרת רק בשלילה אינה עומדת בהמשכה. אדמו"ר הזקן כותב על הטעם המובן שבתוכו מלובשות פנימיות ותעלומות חכמה שלמעלה מן השכל וההבנה. הנעלם נוכח בתוך התורה גם כשהוא אינו מושג באותו אופן שבו נתפס לבושו.¹

השאלה	משמעותה	הדיוק הנדרש
האם האור נמצא?	הפנימיות מלובשת בתורה.	נוכחות אינה זהה להתגלות.
האם הוא מתגלה?	מה נמסר למקבל באופן גלוי.	לבוש מגלה דבר וגם מגביל את אופן גילוי.
כיצד הוא מושג?	נבואה, ראייה, חכמה וידיעת מציאות אינן אותה השגה.	אין להשוות גובה מדרגה בלי להשוות אופן השגה.

הקושיה על האריז"ל

הקושיה "ואיך השיג האריז"ל יותר ממנו" נענית באיגרת באמצעות הבחנת השגת נבואה מהשגת חכמה. אין לקרוא את פתיחת האיגרת כאילו שללה ממש כל ידיעה שכלית של כל מדרגה גבוהה. גם אין להוסיף מן הדיון המקומי חוק גורף של "לעולם" על כל חכמי האמת וכל סוג של השגה.^{1, 5}

טעמי התורה וסוד התורה

בפתיחת האיגרת "סוד התורה" נאמר בהקשר זעיר אנפין. אין להשתמש בביטוי זה כאילו הוא בכל מקום שם נרדף לפנימיות אבא. ההקשר קובע איזו בחינה נקראת בשם; דמיון בין מילים אינו זהות בין מדרגות.

תמצית הבירור

החיבור בין שתי השאלות הוא חיבור תוכני: לבוש, פנימיות והשגה. הוא אינו מוכיח שפסקה אחת היא האור ופסקה אחרת היא השלמה.

1. תניא, איגרת יט · 5. שיעורים בתניא, איגרת יט

הממצא ששינה את כיוון הדיון

בסריקת ליקוטי תורה להאריז"ל, וילנא תר"ם, ויקרא, בראש עמ' 144, נקרא הסייג: "רק מיסוד או"א לבד וגם בהיותם תוך ז"א ולא למעלה במקומם". הקטע בא בהמשך דיון בבחינות הקשורות למשה ולאהרן וביסודות אבא ואמא.⁷

למה זה חזק יותר מדיוק מילולי

עד לממצא זה נשענה ההצעה בעיקר על "עד סוף" מול "תוך". כאן נמצא במקור שהאיגרת עצמה מפנה אליו מבנה מפורש של ייחוס ואחריו הגבלה: אין לייחס את האמור לכללות או"א במקומם, אלא לבחינה מסוימת ובהיותה מלובשת בז"א.

המקור	ההקבלה המוצעת באיגרת	מה אינה מוכיחה
רק מיסוד או"א לבד	כי אם באחוריים דחכמה המלובשים בבינה.	לא הושלמה זהות של כל מונח וכל פרט.
בהיותם תוך ז"א	תוך פנימיות דנהי"מ.	תוך ז"א אינו לבדו פירוט ארבע הספירות ופנימיותן.
ולא למעלה במקומם	שלילת פנימיות למעלה מנהי"מ.	היקף השלילה באיגרת רחב מן האזכור המקומי של או"א.

תמצית הבירור

נמצא מקור המעניק לחזרה תפקיד אפשרי: סיוג אופן הייחוס. עדיין צריך להוכיח שההרצאה הראשונה לא מילאה כבר את התפקיד הזה.

7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא

לשון והקשר, ולא כתחליף לביאור ההקבלה לאיגרת.⁷

ויקרא

[illegible]

15 ישיבה AI · מהדורת מחקר פנימית

שלושה ציונים אינם שתי פסקאות

האיגרת מפנה לליקוטי תורה כי תשא, לליקוטי תורה ויקרא ולשער הנבואה פרק א. הערת הרב, כפי שנדפסה בתרגום בשיעורים בספר התניא, מכוונת לעיון במקורות ולצירוף כי תשא וויקרא. אין בה חלוקה של כל פסקה באיגרת למקור אחד.^{1, 5}

מקור	התרומה שניתן לזהות	הגבול
כי תשא	האחוריים ודרשת וראית את אחורי, בהקשר בחינות משה.	אין מיפוי מוכח של הרצאה ראשונה בלבד לפרשה זו.
ויקרא	בחינות יסודות או"א והסייג כשהם תוך ז"א.	הסייג תומך בקריאה, אך אינו מסביר מעצמו חזרה שלמה.
שער הנבואה	הפניה שבאיגרת; מקבילה לנושא הנבואה נבדקה בשער רוח הקודש.	הפרק בדפוס שער היחודים קורץ תקמ"ג לא הושווה.

הסריקות של כי תשא וויקרא מאפשרות לצאת מהשערה ביבליוגרפית אל טקסט. אבל טענה ש"מקור אחד הוליד את הפסקה הראשונה ומקור שני את השנייה" דורשת הקבלה מפורטת; היא אינה נובעת מן המילה "צירוף".^{6, 7}

האם עצם ציון המקורות פותר את החזרה?

לא. ריבוי הפניות יכול להיות נחוץ לביסוס כמה פרטים. הוא אינו מחייב להציג אותם בשתי הרצאות דומות. גם הדיוק הלימודי בכל מילה בתניא מחייב לבחון את הכפל, אך אינו מוכיח מראש איזו הצעה תיישב אותו.

תמצית הבירור

נאמנות למקורות והסבר לסדר הכתיבה הן שתי משימות מחוברות, אך אינן אותה משימה.

1. תניא, איגרת יט · 5. שיעורים בתניא, איגרת יט · 6. לקו"ת להאריז"ל, כי תשא · 7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא

פנימיות של מה, ובאיזה מצב?

הביטוי	מה צריך להבחין	טעות שנמנעה
פנימיות אבא	פנימיות החכמה לעומת בחינת אחוריה.	אין לזהותה עם כל מה שמעל נהי"מ.
פנים דיסוד אמא	בחינה ביסוד אמא, ובדיון הנידון כשהוא בתוך ז"א.	אין להסיק השגת כל פנימיות בינה במקומה.
פנימיות נהי"מ	פנימיות ארבע הספירות הנמנות באיגרת.	אין לזהותה סתם עם האורות העליונים המלוכשים בה.
נו"ה, נה"י, נהי"מ	שתי ספירות, שלוש, או ארבע; מלכות אינה פרט שניתן להשמיט.	מקור בנו"ה אינו מוכיח בלי תוספת את כל נהי"מ.
למעלה מנהי"מ	כולל גם מדרגות שבין נהי"מ לחכמה, ולא רק אבא ואמא.	אין לצמצם את השלילה לפי נוחות ההצעה.

ההבחנה בין בחינה במקומה ובין היותה מלוכשת בתחתון מסייעת להבין כיצד אין סתירה הכרחית בין לשונות המקורות. אין היא מילון אוטומטי המוכיח שכל "פנים" פירושו בדיוק אותה "פנימיות" שבאיגרת.^{1, 7, 8}

מלכות והמבנה של ז"א

באיגרת נמנות ז' ספירות תחתונות ונאמר שהן נקראות זעיר אנפין, ובהמשך נמנות נהי"מ. יש לשמור על לשון ההקשר, בלי למחוק מלכות ובלי להכריע מכוחה בלבד אם מדובר בפרצוף נוקבא עצמאי או בבחינה שבסדר המתואר. לשם זיהוי מפורט נדרש מקור נוסף.

תמצית הברור

התלבשות מסבירה זיקה ונוכחות. היא אינה מבטלת את ההבדל בין המלוכש, הלבוש ואופן השגת המקבל.

1. תניא, איגרת יט · 7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא · 8. שער רוח הקודש, פרק א

מקבילה חלקית, לא החוליה החסרה כולה

בתעתיק העברי של שער רוח הקודש, בפרק א, מתוארת נבואת משה מן הפנים של שני הפרקים העליונים דנצח והוד דז"א. זו מקבילה ממשית לדיון בהשגה ובפנימיות, אך אינה אומרת כשלעצמה "פנימיות דנהי"מ" במלוא היקף לשון האיגרת.⁸

הטעות במאמר המתורגם

המאמר "Prophecy from the Hip" מצרף שני קטעים ומודיע על המעבר ביניהם. הדיון הראשון הוא משער רוח הקודש; הדיון בבינה ובאריך אנפין דבריאה מובא בחלק הבא מספר הליקוטים. קלוד יחס תחילה את הכול לאותו מקור, ואחר כך תיקן את הייחוס.^{9, 12}

מה לא הושלם	מה נתמך
המעבר לכל ארבע הספירות נהי"מ.	שורש נבואת משה בפנים דנז"א.
זהות פנימיות הספירות עם המוחין המלובשים בהן.	הבחנה בין פנים ואחוריים בהקשר נבואה.
זהות הפרק המקוון עם ההפניה המדויקת בדפוס קורין תקמ"ג.	יש מקבילה עניינית בכתבי האריז"ל.

מה נשאר לבדיקה עתידית

"שער נבואה ורוח הקודש", שנקשר במהלך החקירה לספר שנדפס בשם שער היחודים, הוא כיוון ביבליוגרפי ראוי. פרק א בדפוס המסוים טרם הועמד מול נוסח האיגרת. גם פתיחתו בעתיד לא תבטיח תירוץ לכפל; אפשר שתשלים רק חלק ממפת המקורות.¹⁴

תמצית הבירור

יש להפריד בין זיהוי ספר, איתור קטע מקביל והוכחת תלות של משפט מסוים בקטע. כל אחד מהם דורש בדיקה משלו.

הביאור הטוב ביותר שנשאר

הניסוח המצומצם

אפשר לקרוא את ההרצאה השנייה כהרצאת סיוג: אחרי שנשללה בפירוש כל השגה בפנימיות למעלה מנהי"מ, אדמו"ר הזקן חוזר ומנסח באיזה אופן בכל זאת מיוחסת למשה השגה מן החכמה והבינה — כפי שהן מגיעות אליו בסדר ההתלבשות בתוך פנימיות נהי"מ. אין זו תחנה חדשה; זו הדגשת אופן ההשגה.¹

התמיכה

הסייג בויקרא מציב הבחנה דומה בין ייחוס לבחינות עליונות ובין השגתן כשהן תוך ז"א, ולא במקומן למעלה. ההשמטה של פירוש שאר המידות בחזרה עשויה להתאים למעבר מתיאור המסלול אל הגבלת הייחוס. זהו טעם פרשני אפשרי, ולא תירוץ שנאמר בהגהת הרבי.^{4,7}

שני הפערים

פער	מדוע הוא נותר
הצורך בחזרה	ההרצאה הראשונה כבר קובעת התלבשות ומקום נבואה. לא הוכח שהחזרה מתקנת הבנה טבעית מוטעית שלא נשללה קודם.
ההתאמה למקור	האריז"ל אומר תוך ז"א. פירוש פנימיות נהי"מ באיגרת אינו נלמד כולו מן הסייג הזה או מן המקבילה בנו"ה.

תמצית הביור

מעמד הביאור: הצעה הנשענת על מקור מתאים ונותנת טעם אפשרי למבנה. מעמד הכפל: לא נמצא בחקירה יישוב מכריע. מותר להמשיך לעיין; אין צורך להמשיך בסבבי ניסוח חוזרים.

1. תניא, איגרת יט · 7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא · 4. הערות ותיקונים, 398

מהשאלה עד תיקוני היסוד

המספור מתייחס לארבעה זוגות תשובות של גרוק וקלוד, למחקר הפותח של ציטג'פט ולשלוש ביקורותיו שביניהם. שלוש הביקורות מצויות כעת במלואן. הסדר הוא לפי הופעת הממצא בדיון, ולא טענה לזכות ראשונים היסטורית.^{12, 13, 18}

שלב 0 | השאלה קודמת לתירוץ

השואל הציב שתי קושיות ממוקדות: מדוע הדיבור המתחיל אינו מתבאר, ומדוע חוזרת השרשרת האריז'לית. בכך נקבע רף גבוה יותר מבקשה להסבר כללי של האיגרת: על התשובה להסביר גם את בחירת המבנה והניסוח.

שלב 1 | נמצאה שייכות, והוצגה כאילו היא פתרון שלם

גרוק בנה חלוקה בין אור ושלמה ואף בין שתי הפסקאות, והכריז שאין כפילות. קלוד הביא מקורות מועילים, אך ערבב הערות עם מסקנות וייחס לרבי קשר סיבתי שלא הופיע בלשונו. המחקר הראשוני של ציטג'פט הבחין כבר בין ביאור שייכות הפסוק ובין הסבר להעדרו, ובין הבדל נוסח לבין יישוב לכפל. עם זאת, הוא הסתמך בתחילה על הבאת שאלת הרבי בתרגום ולא על צילום ההגהה.

שלב 2 | שלוש דרכי תגובה למקור

ציטג'פט מביא את "צ"ע הכפל" מן הצילום ומפריד בין ההגהה לתוספת המבאר. גרוק נסוג מן ההכרעה שאין כפל ומחלוקת הפסקאות לאור ושלמה. קלוד מתקן ייחוסים ומביא את ביאור שטיינזלץ; ציטג'פט בודק אותו ונותן לו קרדיט מפורש. הצעת ציטג'פט על מקור האור ומקום גילויו עדיין אינה מוכיחה מדוע נדרשת כל החזרה.^{10, 18}

תמצית הביורור

ההתקדמות הראשונה הייתה צמצום: פחות תירוצים, אך שאלה מדויקת יותר ותשתית מקורות שניתן לבדוק.

מהסייג האריזלי אל סגירה

שלב 3 | ממצא טקסטואלי משנה את ההצעה

בחקירת צ'טג'יפט נקרא הסייג המאוחר בויקרא — יסודות או"א תוך ז"א ולא במקומם. גרוק וקלוד שילבו אותו בהצעת ייחוס וסיוג, תוך הודאה שלא בדקו בעצמם את הדף. אצל קלוד התבררו ערבוב המקורות במאמר הנבואה והחלפת נו"ה בנה"מ. גם צ'טג'יפט לא השלים מיפוי מלא של כל פרט באיגרת למקורות. ^{7, 8, 9, 12, 16}

שלב 4 | סגירת שלוש העמדות

גרוק וקלוד צמצמו את הצעותיהם; צ'טג'יפט קבע שאין יישוב מכריע ואין הצדקה לסבב ניסוח נוסף. אף אחד מן השלושה לא הוכיח את הצורך במלוא החזרה. צ'טג'יפט תיקן גם את רף הביקורת: הקשר שמחוץ לסימון עשוי להסביר אותו, ואפשרות לקצר אינה מפריכה ביאור. לגרוק נשארה תנודה בנימוק הניתוק; קלוד תיקן במפורש את ערבוב המקורות והספירות.

ציר ההתקדמות	בתחילה	בסוף
הפסוק	קשר תוכני מוצג כהסבר לכל הבעיה.	הקשר הוכרע; המבנה נשאר פתוח.
הכפל	הבדל לשוני מוצג כפתרון.	מקור תומך בהצעה מוגבלת.
המקורות	הפניות ותרגומים מעורבים עם אימות.	נפרדים: דף, תעתיק, תרגום, כיוון לבדיקה.
הערכה	כל מודל מספר את הצלחתו.	קריטריונים משותפים מול הטקסט השמור.

תמצית הביור

החקירה התקדמה מטענה רחבה לביאור אחד מוגדר, וממנו להכרה מדויקת במה שעדיין אינו מוכיח.

מפת ארבעים וארבע יחידות הבירור

היחידות מרכזות את הטענות, התרומות והשגיאות של שלושת המודלים. צ'טג'פט מזוהה בשמו גם כשהוא בעל ההצעה וגם כשהוא המבקר שטיעונו נבדק. אין זו רשימת ארבעים וארבעה חידושים תורניים: חלקן ממצאי מקור, חלקן הבחנות, וחלקן טענות שנמשכו.^{12, 13, 16}

קבוצה	יחידות	מוקד
הפסוק והמבנה	1-8	שייכות, העדר ביאור, סגנון, וגו' ומיקום האיגרת.
הכפל והטיעון	9-16	חיוב ושלילה, המדרש, הקושיה, נוסח והשמטות.
המקורות האריז"ליים	17-24	צירוף, סיג, פנים, נו"ה והפניה שלישית.
מושגים וכללי הביקורת	25-32	מלכות, מוחין, אור, השגה וגבולות התירוץ.
אימות, תיעוד והערכה	33-40	חוסר אימות אישי, מהדורות, תרומה, ציונים וסגירה.
צ'טג'פט כחוקר וכמבקר	41-44	הדוחות הראשונים, התקדמות האימות, גבול ההצעה והערכה עצמית.

שם המודל ליד טענה מציין מי השתמש בה בחומר השמור, ולא זכות ראשונים. ביקורות צ'טג'פט נקראות כעת בנוסחן המלא לצד תשובות קלוד וגרוק. טענה שנמשכה נשמרת בתולדות הבירור, אך אינה מיוחסת לדובר כעמדתו הנוכחית.¹⁸

תמצית הבירור

החוברת שומרת את ההצעות שנדחו כדי שלא יוחזרו בסבב חדש תחת כותרת אחרת. חזרה מפורשת מן הטענה נרשמת כהישג של תיקון, בלי למחוק את טעות המקור.

הפסוק: קשר וחלוקה

01 שייכות הפסוק איננה סיבת ההשמטה

גרוק וקלוד. מיפוי אור ושלמה הוצג בתחילה כמענה מלא לשאלה מדוע אין ביאור מפורש. **הבדיקה:** הצמח צדק נותן קשר ענייני ומציין שהביאור חסר; הוא אינו מסביר את סיבת ההעדר. ^{2, 12} **נותר:** הקשר מבואר; השאלה על המבנה נשארת.

02 אין כאן כפילות לשון

גרוק, **בתשובה הראשונה.** הבדלי הדגשה וניסוח הוצגו כהוכחה שאין כלל כפל הטעון יישוב. **הבדיקה:** הערת הרבי מסמנת במפורש את החריג החוזר ושואלת על הכפל. עצם ההבדל אינו מבטל את שאלת הצורך. ^{4, 12} **נותר:** ההכרעה נמשכה; נותר ביאור אפשרי.

03 פסקה אחת אור ופסקה אחת שלמה

גרוק. שתי ההרצאות הוצגו כמיפוי של שני חלקי הפסוק. **הבדיקה:** שתיהן מזכירות אחריות דחכמה, בינה ונהי"מ. אין חלוקה טקסטואלית התואמת את המיפוי. אין לייחס לקלוד את החלוקה המסוימת הזאת רק משום שהציע מיפויי מילים משלו. ^{1, 12} **נותר:** החלוקה לפסקאות נמשכה.

04 האיגרת כולה בצד השלמה

קלוד, **בהצעת תיקון.** אחרי דחיית החלוקה לפסקאות נאמר שהאור נוכח באיגרת רק בתור דבר שנשלל. **הבדיקה:** בהמשך האיגרת פנימיות ותעלומות חכמה מלובשות בטעם המובן. זו נוכחות חיובית, אף שאופן ההשגה מוגבל. ^{1, 12} **נותר:** נמשך; נוכחות, גילוי והשגה הופרדו.

הפתיחה: סגנון וכוונה

05 הסגנון הרגיל של איגרות הקודש

גרוק וקלוד, בניסוחים שונים. הוצע שבאיגרות הפסוק הוא כותרת רעיונית ולכן אין צורך לפרשו. הבדיקה: אין בסיס לכלל הזה. לעומת זאת, שטיינזלץ אכן מתאר דרך רגילה של פתיחה בפסוק וביאורו; עצם תיאורו אינו שגיאה של קלוד. הוא עדיין אינו הסבר להעדר הקישור באיגרת זו.^{10, 12} נותר: נדחה כלל הפוסט מביאור; נשמר התיאור המצומצם.

06 ביאור חסר או דף שנשמט

הדיון בביקורת ובתיקונים. לשון "חסר ביאור הפסוק" יכולה להישמע כעדות לאובדן קטע. הבדיקה: היא מעידה על נוסח שאין בו ביאור מפורש. מעבר מכאן להשמטת מעתיק, או להחלטה מכוונת של המחבר, מצריך ראיה נוספת.² נותר: אין הכרעה בתולדות הנוסח.

07 המשך הפסוק מוכיח כוונה מיוחדת

גרוק וקלוד. ביאור "נוטה שמים כיריעה" במקום אחר הוצג כהסבר מוכח לתיבת "וגו" כאן; קלוד הציע גם "כיריעה = נהי"מ/מלכות". הבדיקה: שייכות ההמשך מבוארת, אך המיפוי המסוים והכוונה באיגרת לא הוכחו. אי אפשר להרכיב פירוש אחד מכמה פירושים סמוכים.^{3, 12} נותר: השייכות נשמרת; הוודאות והמיפוי נמשכו.

08 מיקום האיגרת בין איגרות צדקה

גרוק. הוצע שסדר האיגרות מחייב כאן הסבר לתורה המחברת עליון ותחתון. הבדיקה: לא הובא מקור לסיבת הסידור. איגרת יח עוסקת בשני מיני אהבה, והתיאור הסדרתי שניתן היה בלתי מבוסס.¹² נותר: הטענה נמשכה ואינה בסיס לביאור.

הכפל: נימוקים שלא הספיקו

09 חיוב מול שלילה

גרוק וקלוד. ההרצאה הראשונה הוגדרה חיובית והשנייה שלילית, וכך הוצדקה החזרה. **הבדיקה:** כבר הראשונה כוללת שלילה וחיוב. השנייה מרחיבה שלילה, אבל חוזרת גם על התיאור החיובי. התוויות אינן מסבירות את מלוא הקטע שסומן.^{1, 4, 12}

נותר: תיאור דגשים, לא תירוץ מספיק.

10 המדרש והפסוק הם חידוש החזרה

גרוק וקלוד. "נובלות חכמה" ו"וראית את אחוריי" הוצגו כהסבר לכפל עצמו. **הבדיקה:** הם באים אחרי הקטע המסומן; גם זיקת התורה לז"א כבר נזכרה. הם עשויים לתת הקשר, אך אינם מוכיחים לבדם מדוע השרשרת הוצרכה להישנות.^{1, 4}

נותר: נשמר תפקיד האישוש; נדחה היישוב האוטומטי.

11 בלי החזרה אין קושיה על האריז"ל

גרוק וקלוד. נטען שהחזרה נחוצה כדי להעמיד את הקושיה על השגת האריז"ל. **הבדיקה:** די בשלילת פנימיות חכמה וכתר שבהרצאה הראשונה כדי לשאול כיצד האריז"ל דרש למעלה מהן. חידוד הקושיה אינו מוכיח צורך בחזרת השרשרת.^{1, 12}

נותר: טיעון ההכרח נמשך.

12 "אפילו" מחייב את הרחבת השלילה

קלוד. "אפילו... למעלה מהחכמה וכתר" נתלה בשלילת פנימיות בינה וחג"ת בהרצאה השנייה. **הבדיקה:** בינה וחג"ת נמוכות מחכמה וכתר, ואילו הלשון מפנה למדרגות שלמעלה מהן. ההיסק אינו נחוץ לפשט הקושיה ואינו מצדיק את החריג החוזר.^{1, 12}

נותר: קלוד משך את הטיעון במפורש.

הכפל: דיוקי לשון ומסלול

13 "המתלבשים" לעומת "המלובשים"

גרוק וקלוד. חילוף הצורה הוסבר כמעבר כולל מתהליך למצב מוגמר. **הבדיקה:** בנוסח הדפוס שנבדק "המלובשת" מופיע ביחס לחכמה בשתי ההרצאות; המנוקד המקוון שונה. צריך לקבוע נוסח לפני דיוק. גם השינוי בבינה אינו מוכיח מערכת מושגים חדשה.^{1, 12} **נותר:** השוואת נוסחים חשובה; הוכחת התהליך נמשכה.

14 "עד סוף" לעומת "תוך"

ציטג'פט, קלוד וגרוק. הראשון מתאר קצה התפשטות והשני את היות העליונים בתוך מקום ההשגה. **הבדיקה:** ההבדל אמיתי ויציב יותר מחילוף הבינוני. אבל "ושם הייתה השגת נבואתו... בפנימיות" כבר מקשר בין הירידה ובין מקום ההשגה.^{1, 13} **נותר:** חיזוק להצעה; לא הוכחה לצורך בחזרה.

15 השמטת שאר המידות

גרוק וקלוד **בעקבות שיעורים בספר התניא.** החזרה אינה מפרטת את כל המידות שהופיעו בראשונה. **הבדיקה:** ההבחנה מופיעה בביאור המקוון. בגליון ההגהות שנבדק כתוב רק "צ"ע הכפל". אין לייחס לרבי עצמו תירוץ המבוסס על ההשמטה בלי מקור לכך.^{4, 5} **נותר:** הבחנה תקפה; הייחוס וההכרעה צומצמו.

16 השמטת חג"ת היא דילוג במסלול

כיוון שנבחן ונדחה בסבכים. אי־הזכרת שאר המידות יכולה להישמע כהתלבשות אחרת. **הבדיקה:** ההרצאה הראשונה כבר קבעה את השרשרת. החזרה אינה אומרת שחג"ת בוטלו מן המסלול. קיצור המתמקד במקור ובמקום ההשגה הוא קריאה אפשרית ופשוטה יותר.^{1, 12} **נותר:** אין ראיה למסלול חלופי.

1. תניא, איגרת יט · 12. תשובות גרוק וקלוד · 13. שני דוחות המחקר הראשונים · 4. הערות ותיקונים, 398 · 5. שיעורים בתניא, איגרת יט

האריז"ל: צירוף וסיוג

17 צירוף מקורות כשתי הרצאות מקבילות

גרוק וקלוד; אצל קלוד גם ייחוס סיבתי לרבי. ציון כי תשא וויקרא הוצג כמפה המסבירה מדוע יש שתי פסקאות. הבדיקה: הערת הרבי אומרת שיש לצרף את המקורות. אין בה פסקה למקור, ואין בה קישור סיבתי להשמטת המידות. תחילה צריך לקרוא את שני המקורות ולהשוות את הפרטים.^{5, 6, 7} נותר: הייחוס נמשך; נשארה הוראת העיון במצורף.

18 סייג מפורש בתוך המקור

הממצא האריז"לי בחקירה. בויקרא נאמר שהייחוס הוא ליסודות או"א בהיותם תוך ז"א ולא במקומם. הבדיקה: הסייג נקרא בסריקה מזוהה בראש עמ' 144. בכך ניתן עוגן ממשי להצעת סיוג אופן ההשגה, מעבר לדמיון "עד/תוך".⁷ נותר: ממצא מקור מבוסס; תחולתו על הכפל פרשנית.

19 פנים דיסוד אמא מול שלילת פנימיות

גרוק וקלוד בתיקונים. המקור מייחס בחינת פנים, ואילו האיגרת שוללת פנימיות מעל נהי"מ. הבדיקה: יש להבחין בין בחינה ביסוד אמא כשהיא בתוך ז"א ובין פנימיות אמא במקומה. זו דרך להסרת סתירה הכרחית, לא הוכחה שכל המונחים הותאמו במדויק.^{1, 7} נותר: הבחנה מועילה; אין זהות אוטומטית.

20 מיסוד או"א פירושו בדיוק אחוריים דחכמה בבינה

הצעות המיפוי של גרוק וקלוד. הוצעה התאמה חלק-בחלק של "רק", "יסוד", "תוך" והשלילה אל האיגרת. הבדיקה: הדמיון המבני בולט, אך נדרשת הוכחה לכל זיהוי של בחינה וספירה. דמיון בתפקיד המשפט אינו עדיין העתקה או הגדרה זהה.^{7, 12} נותר: מפת עבודה טובה; לא הקבלה מילולית מוכחת.

5. שיעורים בתניא, איגרת יט · 6. לקו"ת להאריז"ל, כי תשא · 7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא · 1. תניא, איגרת יט · 12. תשובות גרוק וקלוד

הנבואה: מקבילות ומקורות

21 המנגנון: קביעה ואחריה סייג

גרוק וקלוד לאחר ממצא ויקרא. החזרה מתפרשת כדרך שבה המקור מסייג ייחוס לעליון לאחר קביעה ראשונה. הבדיקה: זהו העוגן החזק ביותר להצעה שנשארה. עם זאת, גם הראשונה באיגרת כבר מסייגת באמצעות התלבשות ומקום נבואה.^{1,7}

נותר: טעם אפשרי למבנה; שאלת הצורך לא נפתרה.

22 מקור הנבואה ממלא בדיוק את החסר

קלוד; גרוק בניסוח מותנה. המקבילה בשער רוח הקודש הוצגה כגשר מלא מ"תוך ז"א" ל"פנימיות נהי"מ". הבדיקה: לשון נבואת משה שנבדקה מדברת בפנים דנו"ה. היא אינה משלימה באותו משפט יסוד ומלכות, ואינה מוכיחה את כל ההגדרה שבאיגרת.^{8,12}

נותר: הגשר המלא נמשך; נשמרה מקבילה חלקית.

23 שני מקורות הפכו למקור אחד

קלוד. ביאור בינה ואריך אנפין דבריא יוחס לשער רוח הקודש או לשער הנבואה פ"א. הבדיקה: המאמר המתורגם מציין שהקטע הבא הוא מספר הליקוטים. ערבוב מקורות גם טשטש מעבר בין בריאה לאצילות בלי ביאור מחבר.^{9,12}

נותר: הייחוס תוקן במפורש בסבב הסגירה.

24 זיהוי שער הנבואה עם דפוס קוריץ

גרוק וקלוד והחקירה הביבליוגרפית. עלה הכיוון של שער נבואה ורוח הקודש, שנדפס בשם שער היחודים. הבדיקה: אפשר להציע זיהוי ספר על בסיס מידע ביבליוגרפי. עדיין צריך לפתוח את הפרק במהדורה המזוהה ולבדוק את לשונו. קטע מקביל אינו משלים זאת לבדו.^{8,14}

נותר: כיוון להמשך; לא זיהוי טקסטואלי סופי.

1. תניא, איגרת יט · 7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא · 8. שער רוח הקודש, פרק א · 12. תשובות גרוק וקלוד · 9. מאמר הנבואה: שני מקורות · 14. שער היחודים: יעד שטרם נבדק

המושגים: פנים ולבוש

25 נו"ה, נה"י ונה"מ

קלוד, ובעקבות הביקורת גרוק וקלוד. הטבלאות החליפו לעיתים בין שתי ספירות, שלוש וארבע, והשמיטו מלכות. הבדיקה: האיגרת מונה ארבע ספירות. אין למחוק את הרביעית או להרחיב את מקור נו"ה בלי ראייה. גם נוסח "מלכות שבז"א" דורש תשומת לב להקשר ולא זיהוי נמהר עם נוקבא עצמאית.^{1, 8}

נותר: הספירה והמינוח תוקנו; הגשר המלא חסר.

26 פנימיות הספירות היא המוחין שבתוכן

קלוד. בטבלה זוהתה פנימיות נה"מ עם יסודות או"א או המוחין המלובשים שם. הבדיקה: לשון ההתלכשות עצמה מבחינה בין הספירות התחתונות ובין האורות המגיעים לתוכן. מקום ההשגה והמלובש בו אינם אותו מושג.^{1, 12}

נותר: הזיהוי נמשך בסיכום הסגירה.

27 האור נעלם, ולכן אינו נמצא

קלוד והדין במיפוי הפסוק. שלילת התגלות פנימיות חכמה בנבואה נקראה כהעדר האור מן התורה המתוארת. הבדיקה: המשך האיגרת מתאר את הפנימיות כמלובשת בתוך הטעם המובן. ההבחנה בין נוכחות, גילוי והשגה מונעת את ההחלפה.¹

נותר: הופרדו שלוש שאלות שונות.

28 "סוד התורה" ו"לעולם"

קלוד. סוד התורה שימש שם נרדף לפנימיות אבא; הגבלת השגה מקומית הורחבה לקביעה מוחלטת על חכמי האמת. הבדיקה: בפתחה הביטוי קשור לז"א. אין להוסיף מן ההקשר כלל על כל מצב וכל השגה, ואין להפוך את שלילת הנבואה לשלילת כל ידיעה של משה.^{1, 5, 12}

נותר: שתי ההרחבות נמשכו.

כללי ההכרעה וביקורת המבקר

29 השלילה עלולה לנתק את משה מחכמה

גרוק, גם בסיכום הסופי. החזרה הוסברה כנחוצה כדי שלא להבין שאין למשה כל קשר לחכמה ולבינה. הבדיקה: השלילה מוגבלת בפירוש לפנימיות, והפסקה הקודמת כבר תיארה קשר חיובי. גרוק הודה בכך בסעיף 2 אך החזיר את חשש הניתוק בסעיף 4.^{1, 12}

נותר: הטעם נשאר לא מוכח; ניסוחו הסופי דורש תיקון.

30 אי אפשר להסביר מן ההקשר

צ'טג'פט — ביקורת שגם היא טעונה הגבלה. הניסוח הנחרץ על המדרש והפסוק שמחוץ לסימון עלול היה להשתמע כאילו ההקשר אינו יכול להסביר את החזרה. הבדיקה: סימון מגדיר את הקושי, לא את כל מאגר ההסברים האפשריים. סמיכות השלילה והאישוש יכולה לתת לחזרה תפקיד; צריך להראות שהיא אכן עושה זאת.^{4, 18}

נותר: צ'טג'פט תיקן זאת במפורש בביקורת השנייה; הנוסח המלא נשמר.

31 אם אפשר לקצר, ההצעה הופרכה

צ'טג'פט — גבול מבחן הקיצור. הוצע לשאול מדוע לא נאמר נוסח קצר יותר, כאילו אפשרות הקיצור מפריכה כל טעם לחזרה.

הבדיקה: מחבר יכול לחזור לצורך הדגשה, הבהרה או סדר. אפשרות הקיצור היא מבחן מועיל, אך ההכרעה תלויה בכוח ההסבר לניסוח בפועל.^{13, 18}

נותר: בביקורת השנייה צ'טג'פט דוחה במפורש רף מחמיר זה ומבקש תפקיד מוגדר לחזרה.

32 צריך מפרש מפורש כדי לסיים צ"ע

ניסוחים בשלבי התיקון. העדר מקור מאוחר המתיר הוצג לפעמים כסיבה מספקת להשאיר כל הצעה בצ"ע. הבדיקה: סברה חדשה יכולה ליישב קושיה אם היא מוכחת ומשכנעת. כאן ההצעה לא הכריעה מפני שנותרו פערים בטיעון, ולא מפני שאסור לחדש אחרי "צ"ע".^{4, 7}

נותר: איכות הביאור היא המבחן.

1. תניא, איגרת יט · 12. תשובות גרוק וקלוד · 4. הערות ותיקונים, 398 · 18. שלוש ביקורות צ'טג'פט במלואן · 13. שני דוחות המחקר הראשונים · 7. לקו"ת להאריז"ל, ויקרא

אימות, נוסח והפניות

33 לא בדקתי – משמע לא אומת

קלוד, עד תיקונו האחרון. ממצא שנקרא בחקירה בסריקה נשאר בטבלאותיו כאילו כלל לא אותר. הבדיקה: צריך להפריד בין אימות אישי, הסתמכות על בדיקה מדווחת, והעדר אימות כלשהו. גם העמודים שונים לעיתים בין סריקות, ולכן כישלון בגישה אחת אינו מפריך צילום מזוהה.¹²

נותר: תוקן: אומת בחקירה, לא נבדק על ידו.

34 מקור מודפס עדיף על צילום הדפוס

קלוד. נדרשה בדיקה במקור מודפס "ולא רק בצילום". הבדיקה: צילום קריא של דף דפוס הוא אמצעי ישיר לקריאת אותו דף. השאלות הן זיהוי, שלמות וקריאות. לעומת זאת, תעתיק דיגיטלי ותרגום הם שכבות שונות שיש לציין בנפרד.¹²

נותר: הדרישה נמשכה; נשמרה הבחנת סוגי העדות.

35 פער בבראשית רבה הוא חילוף מהדורות

קלוד בניסוח ביניים. ההבדל בין יז,ה ובין הפניית שיעורים יז,ז הוסבר כעניין מהדורות. הבדיקה: לא הוצגה מהדורה שהשינוי נקרא בה. ההסבר אפשרי אך לא מאומת. גם פער ביבליוגרפי אמיתי אינו מכריע בשאלת כפל השרשרת.^{5, 15}

נותר: פער בהפניה; מקור ההבדל לא הוסבר.

36 ריבוי הפניות מוכיח מבנה מיוחד

גרוק וקלוד בתחילת הדיון. עצם שלושת ציוני המקורות נעשה ראייה לכוונה צורנית מוגדרת. הבדיקה: הפניות יכולות לבסס פרטים שונים באותו סיכום. אין מהן הוכחה לתפקיד שתי ההרצאות, וגם נדירות ההפניה בתניא לא נמדדה כאן.^{1, 5}

נותר: נשמרה חובת העיון במקורות; ההוכחה המבנית נדחתה.

חידוש, ציונים והחלטת הסיום

37 כל הממצאים הם חידושי המודלים

סכנה בסיכום רטרופקטיבי. איתור דברי הצמח צדק או הרבי עלול להיספר כחידוש תורני של החוקר. הבדיקה: יש להבחין בין חידוש ידיעת המקור עבור המשתתפים ובין חידוש הביאור עצמו. ההצעה על תפקיד הסייג היא פרשנות; הסייג ודברי הצמח צדק הם מקורות קודמים.^{2, 4, 7} נותר: ממצאי מקור והצעות פרשניות נרשמו בנפרד.

38 הודאה בטעות מוחקת את מחירה

טבלאות הסיום של המודלים. ציונים גבוהים נומקו בעיקר בזהירות שהושגה אחרי כמה סבבי תיקון. הבדיקה: תיקון ראוי לציון גבוה במדד התיקון. הוא אינו מוכיח אימות עצמאי קודם או מונע רישום של טעויות ייחוס והיסק במדדים אחרים.¹² נותר: ניקוד נפרד לדיוק, לביסוס ולתיקון.

39 ציוני המודלים הם מדידה משותפת

טבלאות גרוק וקלוד. גרוק הגיע ל-8.2 לעצמו ו-6.4 לקלוד; קלוד ל-5.4 לעצמו ו-4.6 לגרוק. הבדיקה: החלונות, הפרמטרים והבסיס להערכת היריב שונים. קלוד אף מציין הערכה מתווכת של גרוק. אין לאחד את המספרים או להסיק מהם מדד אובייקטיבי.^{12, 16, 17} נותר: במהדורה זו גם צ'טג'פט מקבל ציון; ההערכה העצמית מסומנת במפורש.

40 עוד סבב יפיק בהכרח עוד בירור

ההכרעה המבוקשת מן המבקר. אחרי ההתכנסות אפשר להמשיך לנסח מחדש את אותה הצעת סיוג. הבדיקה: הבדיקה כבר זיהתה הן את התמיכה הן את שני הפערים. בלי מקור חדש או טיעון חדש אין ציפייה מבוססת לשינוי המסקנה. נותר: הסבבים נסגרים. פתיחה מחדש מותנית בתוספת ממשית.

צ'טג'פט: המחקר, האימות והגבולות

41 ההפרדה הראשונית בין קשר, מבנה וכפל

צ'טג'פט — הדוח הראשוני. כבר בדוח הראשון הופרדו שייכות הפסוק, סיבת העדר הביאור והצורך בחזרת השרשרת. **הבדיקה:** זו תרומה ישירה הניתנת לבדיקה בטקסט השמור. הדוח גם מסייג את חלוקת מהלך האיגרת כמיפוי פרשני, ולא כחלוקה שנמסרה בשם הצמח צדק.¹³

נותר: תרומה מחקרית ומושגית; אינה פתרון לכל שלוש השאלות.

42 מאימות בתרגום אל צילום ההגה

צ'טג'פט — התקדמות האימות. הדוח הראשון הסתמך על הבאת שאלת הרבי בתרגום וציין שלא השווה את ההערה העברית.

הבדיקה: בדוח הנוסף נמסרו לשון ההגה ותחומה מן הצילום. בהמשך נקרא גם הסייג בויקרא. אין לייחס את רמת האימות המאוחרת כבר לדוח הראשון, ואין להציג את ההפניה השלישית כבדוקה.^{4, 7, 13, 18}

נותר: התקדמות מתועדת בדוחות וביקורת השנייה; זיהוי פרק א וההתאמה המלאה נותרו חסרים.

43 מקור האור ומקום גילוי אינם הוכחת צורך

צ'טג'פט — ההצעה המקורית וגבולה. החזרה הוצעה כמבררת כיצד לייחס למקור העליון השגה שנעשית בנהי"מ. **הבדיקה:** הדוחות עצמם מודים שההתלבשות והפנימיות כבר נאמרו בהרצאה הראשונה. אותה דרישה שהופנתה לגרוק ולקלוד חלה גם כאן: אין די בהסבר המשמעות בלי ביאור תפקידה של החזרה.^{1, 13, 18}

נותר: הצעה מועילה אך לא מכריעה; צ'טג'פט מודה בכך גם בביקורת הסגירה.

44 המבקר הוא גם מודל נבדק

צ'טג'פט — תיקון מסגרת הסיכום. במהדורה הקודמת ניתנו ציונים לגרוק ולקלוד, בהתאם להיקף שנוסח אז. השואל תיקן את ההיקף לשלושה.

הבדיקה: יש להוסיף את צ'טג'פט בכל שכבות ההשוואה, ולא רק בכריכה או בטבלה. שינוי ההיקף אינו טעות במקור תורני; הוא מחייב גילוי של תפקיד העורך וההערכה העצמית. שלוש ביקורות הביניים הושלמו מן הטקסטים שמסר השואל.^{13, 16, 17}

נותר: המסגרת תוקנה; עשרת המדדים ומשקליהם חלים על שלושתם.

¹³ שני דוחות המחקר הראשונים · ⁴ הערות ותיקונים, 398 · ⁷ לקו"ת להאריז"ל, ויקרא · ¹⁸ שלוש ביקורות צ'טג'פט במלואן · ¹ תניא, איגרת יט · ¹⁶ צ'טג'פט: הסיכום הקודם · ¹⁷ הוראת התיקון לשלושה מודלים

מילה אחרונה לציטג'פט

ציטג'פט השתתף במחקר, ולא רק ניהל אותו. שני הדוחות ושלוש הביקורות המלאות מראים תרומה ממשית: הפרדת שייכות הפסוק מסיבת העדר ביאורו; בדיקת נוסח התניא והגהת הרבי; קריאת הסייג המאוחר בויקרא; ותחימת הטענות שהמקורות אינם מוכיחים.^{13, 18}

מה נזקף לזכותו

הוא הבחין בין פירוש משפט לבין הסבר הצורך בחזרתו, ובין מקור, תרגום ותוספת מבאר. בביקורת הראשונה הכיר בהפניית קלוד לשטיינזלץ כתוספת למחקרו ובדק אותה. בביקורת השנייה עיגן את הצעת הסיוג בלשון האריז"ל. בביקורת הסגירה זיהה את המעבר בין שני מקורות במאמר הנבואה וקבע מבחן ברור להמשך העיון.^{7, 9, 10, 18}

מה טעון ביקורת גם אצלו

הצעת "מקור האור מול מקום גילוי" לא הוכיחה מדוע נדרשת חזרת השרשרת. גם לאחר מציאת הסייג, לא הושלמה ההתאמה מז"א לפנימיות נהי"מ. בתחילת הדרך ההגהה נודעה לו דרך תרגום; צילום ההגהה נבדק בהמשך. אין לייחס את האימות המאוחר לשלב הראשון.

שני ניסוחים ביקורתיים היו מחמירים מדי: הרושם שאין להסביר את החזרה מן ההקשר שמחוץ לסימון, והשימוש באפשרות לקצר כטענה נגד חזרה. בביקורת השנייה הוא תיקן אותם במפורש. התשובות הארוכות גם יכלו להיות ממוקדות יותר. התיקון נרשם לזכותו, והצורך בו נרשם בחשבון הדיוק.¹⁸

אחריות העורך

במהדורה הקודמת העורך נתן ציונים רק לגרוק ולקלוד. בעקבות הוראת השואל גם ציטג'פט נבחן בכל הסיכום. ציון עצמי דורש גילוי ונימוק; הוא אינו שקול להערכה של בוחן בלתי תלוי.

מילה אחרונה לקלוד

בתשובת הסגירה קלוד תיקן את הליקויים המרכזיים: הפריד את שער רוח הקודש מספר הליקוטים, החזיר את מלכות לנהי"מ, הפריד פנימיות ספירה מן האור המלוכש בה, והכיר בהבדל בין מקור שאומת בחקירה לבין מקור שלא בדק בעצמו. הוא גם הגדיר את הצעת הסיוג כטעם אפשרי, ולא כיישוב מכריע.¹²

התרומה שאסור לבלוע בתוך רשימת השגיאות

ההפניה לביאור שטיינזלץ הייתה תוספת ממשית: היא נתנה מקור פרשני להצעה על העליונים כפי שהם מלוכשים בנהי"מ. ציטג'פט ציין שהמקור לא נכלל במחקרו הראשון, בדק אותו ונתן לקלוד קרדיט. גם המאמר על הנבואה הביא חומר רלוונטי, אף שהשימוש בו דרש תיקון.^{9, 10, 18}

מה אינו עוד עמדתו

אין לייחס לקלוד בסיום את טיעון "אפילו", את "היא היא" או את הטענה שהמקבילה משלימה בדיוק את נהי"מ. הוא משך אותם. הם משפיעים על הערכת המסלול, אך אינם תיאור הוגן של עמדתו האחרונה.

דיוק בביקורת עליו

שטיינזלץ אכן מתאר פתיחה בפסוק וביאורו כדרך רגילה. עצם תיאור זה של קלוד אינו טעות. מה שלא נובע ממנו הוא כלל מוחלט על כל האיגרות, יחידאיות מוכחת של איגרת יט, או הסבר לסיבת העדר הקישור בה. מקור שנקרא בתעתיק גם אינו צריך להיקרא "צילום".^{10, 16}

תמצית הביור

קלוד תרם הפניות ורעיונות, ובסיום קיבל תיקונים מהותיים. לאורך הדרך נדרש לתקן יותר טעויות ייחוס, מונחים והיקף היסק. שני הצדדים נכללים בהערכה.

מילה אחרונה לגרוק

עמדת הסיום של גרוק קרובה למסקנה הנכונה: החזרה אינה מוסיפה סייג שההרצאה הראשונה כלל לא אמרה, והמקבילה בנו"ה אינה משלימה את נה"מ. הוא חוזר במפורש מן החלוקה לפסקאות אור ושלמה ומכוונה מיוחדת מוכחת ב"וגו". אלה תיקונים בעלי ערך.¹²

הסתירה שעוד נשארה

בסעיף 2 הוא מודה שהשלילה מוגבלת לפנימיות ואינה זקוקה ל"כי אם" כדי לתקן שלילה מוחלטת. בסעיף 4 הוא שב ומסביר את החזרה כדרך למנוע הבנת ניתוק מחכמה ובינה. הנימוק השני דורש את הקריאה המוטעית שהראשון כבר ויתר עליה.

גם "בלי החריג נשאר שלילה בלי תיאור חיובי" נכון רק אם מבודדים את המשפט מן הפסקה שלפניו. במכלול הטקסט תיאור חיובי כבר ניתן. אפשר להציע שחזרה על החריג לאחר שלילה כללית משרתת את סדר ההסבר; אי אפשר להציג אותה כתיקון חסר לוגי מוכח.¹

ייחוס וציונים

חלוקת פסקה לאור ופסקה לשלמה היא טענת גרוק; אין לרשום אותה כטעות זהה של גרוק וקלוד. גם ציון 8.5 שנתן לעצמו באימות מקורות אינו נתמך בהודאותיו שבכמה שלבים הסתמך על סריקות שנבדקו בידי צ'טג'פט, בלי לפתוח אותן בעצמו. הסתמכות שקופה מותרת; היא אינה אימות עצמאי.

תמצית הבירור

גרוק נעשה מדויק וממוקד יותר לאורך הסבבים, אך גם הוא לא הוכיח את הצורך בחזרה. מכאן אין ראיה שהוא עדיף באופן כללי למחקר טקסטואלי; זה מקרה יחיד, שנערך בתפקידים שונים.

שלוש תרומות ושלושה חשבונות

המשתתף	התרומה הבולטת	הטעות או הגבול המרכזי
צ'טג'פט	בדיקת המקורות; ממצא הסייג בויקרא; תחימת שאלת הכפל; ניהול ביקורת ממוקדת.	הצעתו לא הוכיחה צורך בחזרה; שני ניסוחי ביקורת תוקנו; ההשוואה הראשונה לא כללה ציון לעצמו.
קלוד	ביאור שטיינולץ והפניות נוספות; פיתוח אפשרויות; תיקוני סגירה מפורשים.	ייחוס מסקנה לרבי שלא כתב; ערבוב מקורות; הרחבות "אפילו" ו"לעולם"; נו"ה, נהי"מ ומוחין.
גרוק	הבלטת המבנה; ניסוח ההבדל בין התיאורים; צמצום ההצעה ומיקוד הסיום.	הכרעה מוקדמת שאין כפל; חלוקת פסקאות לאור ושלמה; כוונת וגו' ומיקום האיגרת בלי ראייה.

העמדה שאליה הגיעו שלושתם

שייכות הפסוק נתבארה בדברי הצמח צדק; סיבת העדר הקישור המפורש לא נפתרה. הסייג באריז"ל מחזק הצעה על אופן ההשגה, אך אינו מוכיח את הצורך בחזרת השרשרת. אף אחד משלושת המודלים לא הציג יישוב מכריע. ^{12, 13, 18}

ניצוד נקבע הקרדיט

הפניה חדשה, פתיחת מקור, תירוץ מוצע ותיקון טעות הם מעשים שונים. צ'טג'פט מקבל קרדיט על בדיקותיו, קלוד על המקורות שהכניס לדיון וגרוק על החידוד והשיפור בניסוח; הסייג בויקרא עצמו הוא דברי האריז"ל, לא חידוש של מודל.

תמצית הביור

המודלים הגיעו למסקנות דומות בדרך שונה ובמחיר תיקונים שונה. ההשוואה מתארת את העבודה המתועדת — ולא מכתירה מנצח ביכולת כללית.

החידושים ומה שאינם מוכיחים

סוג התרומה	מה התווסף	מה אינו נובע ממנו
ממצא מקור	דברי הצמח צדק על הקשר לפסוק והעדר ביאורו.	לא נימוק להשמטה ולא שחזור כתב־יד.
ממצא מקור	סימון הרבי: כ"א .. דנהי"מ — צ"ע הכפל.	לא איסור לחדש תירוץ ולא הוכחה שאין תשובה בשום מקום.
ממצא מקור	הסייג בויקרא: יסודות או"א כשהם תוך ז"א.	לא הוכחת סיבת הכפל או התאמה מלאה לנהי"מ.
הבחנה פרשנית	שייכות לעומת מבנה; נוכחות לעומת גילוי והשגה.	לא תוספת ספירה ולא זהות אוטומטית בין מונחים.
הצעת ביאור	החזרה כניסוח סיוג אחרי שלילה כללית.	לא תוכן חדש מוכח שלא היה בהרצאה הראשונה.
שיפור שיטת העיון	הפרדת נוסח, תרגום, ייחוס, הסקה ותיקון.	לא מדד כולל לאיכותו של מודל בכל תחום.

חשבון המבקר

צ'טג'פט תיקן את רף הביקורת שלו במפורש: אפשר להסביר את החזרה מן ההקשר שמחוץ לסימון, ואפשרות לקצר אינה מפריכה טעם לחזרה. הצעתו "מקור האור מול מקום גילוי" נשארה מוגבלת. שלוש הביקורות זמינות כעת במלואן, ואין צורך לשחזר את עמדתו מתוך דיווחי עמיתיו.^{13, 18}

השואל שמר על השאלה המקורית: לא רק האם אפשר לומר רעיון מתאים, אלא מה עונה על הניסוח הזה. ההתקדמות הייתה מעבר מסיכומים אל המקורות, ואז בחינה של מה שהם באמת מוכיחים.

13. שני דוחות המחקר הראשונים · 18. שלוש ביקורות צ'טג'פט במלואן

איך נקבעו הציונים

הציונים מעריכים את העבודה המתועדת לאורך כל הבירור, מן הדוחות והתשובות הראשונות ועד הסגירה. הם אינם מודדים יכולת כללית של מודל. ציטג'פט נבחן על מחקרו וביקורתיו, קלוד וגרוק על ארבע תשובותיהם, ובכולם חלים אותם עשרה מדדים ואותם משקלים.^{12, 13, 18}

תחום ציון	משמעותו בהערכה זו
9-10	עבודה מבוססת ומבוקרת, אימות עצמאי משמעותי ומעט מאוד טעויות מהותיות.
7-8	תרומה טובה, היענות לראיות ותיקון מועיל, לצד חולשות מוגדרות.
5-6	עבודה מועילה בחלקה, הזקוקה לתיקונים מהותיים או נשענת מאוד על אחרים.
3-4	חסר משמעותי במדד המסוים: מעט בדיקה עצמאית או טענות יסוד לא מבוססות.

משקל העבודה על המקור

אימות, ייחוס והיגיון מקבלים יחד 50% מהמשקל. ניסוח בהיר ותיקון מאוחר חשובים, אך אינם מחליפים בדיקה. אפשר לקבל 8 בתיקון עצמי ו-4 באימות עצמאי בלי סתירה. הסתמכות מיוחסת על בדיקת עמית אינה נספרת כאימות עצמאי.

הגבול של ההשוואה

התפקידים, המידע וזמן העבודה היו שונים. ציטג'פט ערך את החוברת וגם נותן כאן ציון לעבודתו שלו; זו הערכה עצמית גלויה. ההנמקות מאפשרות לחלוק עליו ולחשב ניקוד אחר, אך אינן מבטלות את הצורך בבוחן בלתי תלוי להשוואה עצמאית.

תמצית הבירור

אין ניקוד על הסכמה עם ציטג'פט. חישוב מדויק אינו הופך שיפוט עריכתי למדידה אובייקטיבית. ציוני גרוק וקלוד מהמהדורה הקודמת נשמרו; ציטג'פט נוסף לאותה שיטה.

י | אותם מדדים, אותם משקלים

לוח הציונים לשלושת המודלים

פרמטר	משקל	צ'טג'פט	קלוד	גרוק
אימות מקורות עצמאי	20%	8	4	4
דיוק בייחוס	15%	8	5	6
דיוק בנוסח ובמושגים	10%	8	5	6
היגיון והיקף ההיסק	15%	7	5	6
הפרדת ממצא מהצעה	10%	8	6	6
תגובה לראיה נגדית	5%	8	7	7
הודאה ותיקון עצמי	10%	8	8	8
תרומה פרשנית	5%	7	6	6
בהירות ומיקוד	5%	7	6	8
התקדמות וסגירה	5%	8	7	7
ציון משוקלל	100%	7.8	5.5	6.0

הסולם הוא 1-10. החישוב המדויק: צ'טג'פט 7.75; קלוד 5.50; גרוק 6.00. הטבלה מציגה ספרה אחת אחרי הנקודה. קובצי הניקוד וההנמקות כלולים בחבילה.

מה משקף הפער

היתרון שניתן לצ'טג'פט נשען בעיקר על בדיקת המקורות ועל הבחנתו בין ממצא לפרשנות; הוא לא קיבל ציון על פתרון הכפל, שאותו לא פתר. לגרוק יתרון מתון על קלוד במיקוד ובהיקף טעויות ההיסק והייחוס. באימות עצמאי שניהם קיבלו אותו ציון.

הסיום טוב יותר מן המסלול

שלוש עמדות הסיום קרובות. הציונים אינם מענישים עמדה שכבר תוקנה כאילו היא נוכחית, אך גם אינם מוחקים את מחיר הטעויות לאורך הדרך. איש לא קיבל ציון מושלם, ותיקון עצמי נמדד בנפרד מדיוק ראשוני.

תמצית הבירור

ציון צ'טג'פט הוא הערכה עצמית. אין מאמצים את הדירוגים העצמיים 8.2 מול 6.4 או 5.4 מול 4.6: הם נבנו בשיטות שונות ואינם בסיס לחישוב משותף.

הראיות שמאחורי הניקוד

אימות מקורות עצמאי · 20%

צ'טג'פט 8: הגהה בדפוס, נוסח התניא וסייג ויקרא נבדקו; ההפניה השלישית והמיפוי המלא לא הושלמו.
קלוד 4: הביא הפניות, אך לא אימת בעצמו את המקורות המרכזיים; ערבב תחילה את מקורות מאמר הנבואה.
גרוק 4: בכמה שלבים הסתמך במפורש על בדיקת צ'טג'פט ולא פתח בעצמו את הסריקות.

דיוק בייחוס · 15%

צ'טג'פט 8: הפריד הגהה מביאור ואת שני מקורות מאמר הנבואה; זיכה את קלוד בהפניית שטיינזלץ.
קלוד 5: ייחס לרבי קשר סיבתי שלא כתב, ואיחד בתחילה שער רוח הקודש וספר הליקוטים.
גרוק 6: הפך ביאורים והשערות לכוונת המחבר; תיקן בסיום חלק גדול מן הייחוסים.

דיוק בנוסח ובמושגים · 10%

צ'טג'פט 8: קבע בסיס דפוס, הבחין נו"ה מנהי"מ ומנע זהות בין ספירה לאור המלוכש בה.
קלוד 5: נוסח מנוקד שימש לדיוק; נוספו השמטת מלכות, זיהוי מוחין ופנימיות ושימוש בסוד התורה.
גרוק 6: נשען תחילה על חילוף נוסח מנוקד; צמצם את הדיוק, אך מלכות שבז"א דרשה הבהרה.

היגיון והיקף ההיסק · 15%

צ'טג'פט 7: מיקד את שאלת הצורך; תיקן שני רפים מחמירים. הצעתו נשארה ללא הוכחת צורך בחזרה.
קלוד 5: אפילו, לעולם, היא היא והרחבת נו"ה לנהי"מ יצרו היסקים רחבים מן המקורות.
גרוק 6: חלוקת הפסקאות לאור ושלמה וחשש הניתוק מחכמה לא הוכחו; האחרון חזר גם בסיום.

הפרדת ממצא מהצעה · 10%

צ'טג'פט 8: כבר בדוח הראשון סייג את פתרונו; בביקורות הפריד את ממצא ויקרא מתפקידו המוצע.
קלוד 6: סימן אי-אימות ובמקביל קבע מסקנות חזקות; בסיום הבחין כראוי בין המדרגות.
גרוק 6: פתח בהכרעה שאין כפילות; בהמשך משך אותה והגדיר את קריאת הסיוג כהצעה.
עוגני הבדיקה: יחידות הברור, שני דוחות צ'טג'פט, שלוש ביקורותיו המלאות ושמונה תשובות גרוק וקלוד. כל ציון חל על המדד המסוים לאורך המסלול, ולא על האדם או על איכות המודל בכל שימוש.^{12, 13, 18}

הראיות שמאחורי הניקוד

תגובה לראיה נגדית · 5%

צ'טג'פט 8: בדק ואימץ את הפניית קלוד לשטיינולץ, והחיל את הקושיה גם על הצעתו.
קלוד 7: שינה עמדות מול הביקורת; כמה טענות שנמשכו חזרו בניסוח אחר לפני הסגירה.
גרוק 7: קיבל את רוב התיקונים וצמצם טענות; נימוק הניתוק לא נעלם לחלוטין.

הודאה ותיקון עצמי · 10%

צ'טג'פט 8: שתי ביקורותיו מתעדות במפורש גבולות להצעה ותיקון של הרף הביקורתי.
קלוד 8: בתשובת הסגירה משך ייחוסים, מיפויים והכללות, והבחין בין אי־בדיקה לאי־אימות.
גרוק 8: משך במפורש את חלוקת אור ושלמה, הסבר המיקום, ודאות וגוי והכרעת אין כפל.

תרומה פרשנית · 5%

צ'טג'פט 7: הפרדת קשר ומבנה וקריאת הסיוג הנשענת על ויקרא; לא הגיע ליישוב מכריע.
קלוד 6: שטיינולץ וכיווני הסבר הרחיבו את הדיון; לא נוצרה הקבלה מלאה למקורות.
גרוק 6: חידד את עד סוף מול תוך ואת הניסוח אחרי שלילה; לא הוכיח את הצורך בחזרה.

בהירות ומיקוד · 5%

צ'טג'פט 7: שאלות ממוקדות והחלטת סגירה ברורה; הביקורות ארוכות וחלקן חוזר על הבחנות.
קלוד 6: טבלאות וסיווגים מפורטים, אך ריבוי חזרות וסייגי אימות הכביד על המוקד.
גרוק 8: תשובות מאוחרות ממוקדות יותר והודאות קצרות וברורות במגבלות ההצעה.

התקדמות וסגירה · 5%

צ'טג'פט 8: הביא ממצא חדש, ניסח שאלות בודקות וקבע תנאי עצירה; סוגיית נהי"מ נשארה פתוחה.
קלוד 7: הגיע לעמדת סיום שימושית לאחר תיקונים רבים והכוונה חיצונית.
גרוק 7: התכנס להצעה מצומצמת ולהחלטת סיום, במידה רבה בעקבות הביקורת.
עוגני הבדיקה: יחידות הברור, שני דוחות צ'טג'פט, שלוש ביקורותיו המלאות ושמונה תשובות גרוק וקלוד. כל ציון חל על המדד המסוים לאורך המסלול, ולא על האדם או על איכות המודל בכל שימוש.^{12, 13, 18}

הכרעה בשתי השאלות

א. עוטה אור כשלמה

הצמח צדק מסביר את שייכות הפסוק לאיגרת: האור הוא פנימיות אבא וטעמי התורה, והשלמה היא בחינת האחוריים והנגלות. הוא גם מציין שחסר ביאור הפסוק באיגרת. מדוע הקשר אינו מפורש בנוסח שלפנינו — לא התברר. לשייכות המשך הפסוק יש מקור; לכוונה מיוחדת של "וגו" באיגרת אין הוכחה.^{2,3}

ב. כפל תיאור השגת משה

הכפל הוא שאלה מפורשת בהגהת הרבי. הסייג בויקרא תומך בהצעה שההרצאה השנייה מדגישה מחדש את אופן השגת העליונים כמלוכשים בתחתונים. אבל הראשונה כבר אומרת התלבשות ומקום השגה, והמעבר המדויק מן המקורות אל פנימיות נהי"מ אינו מתועד במלואו. אף אחד משלושת המודלים לא הציג יישוב מכריע.^{1,4,7,8}

ג. האם ממשיכים לסבב נוסף?

לא. ארבעת הסבבים מיצו את ההצעות שנדונו. המשך יהיה מוצדק אם ימצא דף חדש, פירוש מפורש, עדות נוסח, או טיעון חדש שמסביר את הצורך בחזרה למרות האמור בפסקה הראשונה. הוספת ציטג'פט להשוואה מתקנת את הסיכום; היא אינה סיבה לפתוח שוב את אותה מחלוקת.

המילה האחרונה

ההישג: שאלה שהתפזרה בין הסברים רבים חזרה לשני מוקדים מדויקים — מדוע הקישור לפסוק לא נאמר, ומה תורמת חזרת השרשרת. הממצאים מבוססים יותר; גבול ההכרעה ברור יותר.

תמה סדרת הסבבים; לא ננעל שער העיון.

מקורות ואופן בדיקתם

1. תניא, איגרת הקודש יט; נוסח הדפוס קכז א-ב והמהדורה המקוונת

אופן העדויות: נוסח מקוון ותצלומי דפוס; התצלומים נשמרו בחומרי המחקר.
שימוש בחוברת: שתי ההרצאות, גבולות ההשגה, והמשך האיגרת.

2. הצמח צדק, יהל אור, תהלים קד, עמ' שצו-שצז

אופן העדויות: תעתיק עברי באתר ספריית חב"ד; קטע ההמשך בעמוד הבא נקרא גם הוא.
שימוש בחוברת: וחסר ביאור הפסוק; אור, שלמה, נגלות וטעמי תורה.

3. הצמח צדק, יהל אור, עמ' שצח, סעיפים ו-ז

אופן העדויות: תעתיק עברי של ספריית חב"ד.
שימוש בחוברת: כמה ביאורים לפסוק; התורה כממוצע ושייכות המשך הפסוק.

4. הרבי, הערות ותיקונים לתניא, עמ' 398, על קכז ע"ב

אופן העדויות: תצלום הדף נקרא; ההפניה היא לדף התניא, והמספר 398 לדף ההערות.
שימוש בחוברת: כ"א .. דנהי"מ — צ"ע הכפל.

5. שיעורים בספר התניא, איגרת יט, ובייחוד הערה 5

אופן העדויות: מהדורה מקוונת באנגלית עם לשון התניא בעברית; הערת הצירוף אומתה בתרגום.
שימוש בחוברת: צירוף כי תשא וויקרא; הבחנת המבאר בהשמטת שאר המידות.

6. ליקוטי תורה להאריז"ל, וילנא תר"ם, כי תשא, עמ' 139-138

אופן העדויות: סריקת דפוס מזוהה; עמוד השער ותצלומי העמודים נשמרו.
שימוש בחוברת: מקור האחוריים ודרשת וראית את אחורי; אין הוכחה לפסקה נפרדת לכל מקור.

מקורות ואופן בדיקתם

7. ליקוטי תורה להאריז"ל, וילנא תר"ם, ויקרא, עמ' 142-144

אופן העדות: סריקת דפוס; ויקרא מתחיל בתחתית עמ' 142, והסייג בראש עמ' 144.
שימוש בחוברת: יסודות או"א בהיותם תוך ז"א ולא למעלה במקומם.

8. שער רוח הקודש, פרק א, פסקה ד, הפרש מדרגות הנביאים

אופן העדות: תעתיק עברי; אינו בדיקה של פרק א בדפוס שער היחודים קוריץ תקמ"ג.
שימוש בחוברת: נבואת משה מן הפנים של הפרקים העליונים דנו"ה דז"א.

9. Prophecy from the Hip, תרגום וביאור משני מקורות אריז"ליים

אופן העדות: המאמר המקוון נקרא; נבדקה גם הערת המעבר בין המקורות.
שימוש בחוברת: הפרדת שער רוח הקודש מספר הליקוטים; בינה וא"א דבריאה שייכים לחלק השני.

10. תניא עם ביאור הרב עדין אבן ישראל שטיינזלץ, איגרת יט

אופן העדות: הביאור המקוון נקרא; הבחנה בין דברי המבאר ובין לשון האיגרת.
שימוש בחוברת: הקשר שאינו מפורש; דרך הפתיחה הרגילה; הצעה להבנת החזרה.

11. תהלים קד, ב; שמות לג, כג; דברים לד, י

אופן העדות: פסוקים המובאים בידי השואל ובאיגרת.
שימוש בחוברת: הפסוק הפותח, וראית את אחורי, ולא קם נביא.

12. חומרי הדיון: ארבע תשובות גרוק וארבע תשובות קלוד

אופן העדות: נוסחי התשובות שנמסרו בשיחה; נשמרו בקובצי המקור.
שימוש בחוברת: ייחוס טענות, חזרות, שינויים וציוני ההערכה.

מקורות ואופן בדיקתם

13. המחקר הראשוני של צ'טג'פט וגרסתו המתוקנת

אופן העדות: שני הדוחות המקוריים נשמרו ונכללים בחבילת המקורות. **שימוש בחוברת:** נקודת המוצא של הביקורת; אין להחליפם בשחזור מאוחר.

14. שער נבואה ורוח הקודש / שער היחודים, קוריץ תקמ"ג

אופן העדות: כיוון ביבליוגרפי שעלה בחקירה; פרק א בדפוס המסוים לא הושווה ישירות לאיגרת. **שימוש בחוברת:** יעד להמשך עיון רק אם יושג מקור חדש; אין כאן זיהוי טקסטואלי סופי.

15. בראשית רבה, נובלות חכמה שלמעלה תורה

אופן העדות: הביטוי מובא באיגרת; הפניית שיעורים היא יז,ז, לעומת יז,ה בנוסח שנבדק בחקירה. **שימוש בחוברת:** פער בהפניה שטרם הוסבר; לא הוכח שהוא נובע מחילופי מהדורות.

16. צ'טג'פט, חוברת הסיכום הקודמת ותיעוד בדיקות המקור

אופן העדות: החוברת הקודמת נשמרה כגרסה היסטורית; תצלומי המקור ודוח העימוד כלולים בחבילה. **שימוש בחוברת:** נוסח הסיכום הקודם והערכת שני המודלים לפני הרחבת ההשוואה לשלושה.

17. הוראת השואל לתיקון ההשוואה לשלושה מודלים

אופן העדות: נוסח ההוראה נשמר בחבילת הליווי; זו הוראת היקף, לא מקור תורני. **שימוש בחוברת:** השוואת צ'טג'פט, קלוד וגרוק באותם מדדים, לרבות טעויות המבקר.

18. צ'טג'פט, שלוש ביקורות הביניים ושאלות הסגירה

אופן העדות: שלושת הנוסחים המלאים נמסרו בידי השואל בעת התיקון ונשמרו בקבצים 04, 06 ו-08. **שימוש בחוברת:** עדות ישירה לממצאי המקור, לביקורת, לקרדיט לשטיינזלץ, לתיקונים העצמיים ולהחלטת הסגירה.

הנוסחים המקוריים נשמרים בנפרד מן הסיכום הערוך. מקורות שנקראו בתעתיק או בתרגום מתוארים כך; ההפניה השלישית מסומנת כבדיקה שטרם הושלמה.

המחקר הראשוני וכל חומרי הסבבים

כן — המחקר הראשוני של צ'טג'פט נכלל. נשמרו הדוח הראשון, גרסתו המתוקנת ושלוש ביקורות הביניים המלאות שהשלים השואל כעת. הן ניצבות לצד שמונה תשובות גרוק וקלוד, ומאפשרות לקרוא את מהלך הבירור מתוך הטקסטים עצמם.^{12, 13, 18}

חומר	מה הוא כולל
השאלה המקורית	לשון האיגרת ושתי שאלותיו של השואל.
צ'טג'פט	שני דוחות מחקר; שלוש ביקורות מלאות; הסיכום הקודם והמהדורה הנוכחית.
קלוד וגרוק	ארבע תשובות מקוריות מכל אחד, לרבות תשובות הסגירה וסיכומיהם.
חומרי מקור	סריקות ליקוטי תורה, דפי התניא והגהתו, ותעתיקים שנשמרו.
החוברת ונתוני העריכה	PDF מעוצב, סיכום קריא, טקסט משולב, קוד העימוד, העיצוב, המקורות והניקוד.

מה הושלם במהדורה הזאת

שלוש הודעות הביקורת שהיו חסרות בארכיון הקודם צורפו במלואן. ההודעה הישנה על חסרונן הוסרה מן הקבצים העדכניים. המהדורה הקודמת נשמרה כחומר היסטורי, ואין לראות בה את מסקנת ההשוואה הנוכחית. הקבצים ההיסטוריים נשמרים גם כאשר טענה שבהם תוקנה מאוחר יותר; אזכורי השם האישי הוחלפו בכינוי תפקידי בעותק המופץ. סימני קישור שנפגמו בהעתקה נשמרו במקור; הקישורים המזוהים מצויים במפתח המקורות של החוברת. תיקיית הבירור בישיבה AI — החוברת, המחקר הראשוני וחומרי כל הסבבים

תמצית הבירור

ללומד המצטרף: להשוות תחילה את שתי ההרצאות, את סימון הרבי ואת הסייג בויקרא. שאלת ההמשך היא מה תורמת החזרה מעבר למה שכבר נאמר — ומה במקור או בטיעון החדש מוכיח זאת.

לשם בירור דברי תורה

שלושה מודלים השתתפו בבירור: צ'טג'פט, קלוד וגרוק. כל אחד תרם, כל אחד נדרש להגביל טענות, ואף אחד לא הוכיח את מלוא היישוב. השואל שמר על השאלות ועל הדרישה שהסיכום יבחן גם את המבקר.

הצמח צדק נתן את שייכות הפסוק. הרבי נתן את גבול שאלת הכפל. מקור האריז'ל נתן בסיס להצעה. תפקידנו היה לשמור שכל מקור יאמר את מה שהוא אומר — ושלא נוסיף לו ודאות שאינה בו.

לזיכרון להמשך הסדרה

הסכמת מודלים אינה מקור. מציאת מקור אינה עדיין הוכחת פירוש. הודאה בגבול הראיה היא חלק מן הבירור עצמו.